

KONRAD DOMINAS

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ORCID: 0000-0001-5120-4159
konrad.dominas@amu.edu.pl

CYFROWE METAMORFOZY, CZYLI SŁÓW KILKA O OWIDIUSZU W SERWISIE YOUTUBE. REKONESANS

ABSTRACT. Dominas Konrad, *Cyfrowe metamorfozy, czyli słów kilka o Owidiuszu w serwisie YouTube. Rekonesans* (Digital Metamorphoses – a Few Words about Ovid on YouTube. An Introduction).

The article is an attempt at a preliminary analysis of Ovid's presence (his life and work) on YouTube from two perspectives: syntactic, taking into account the specific nature of the website and social media, and comparing the current knowledge about the author of *Metamorphoses* with examples of his reception.

Keywords: Ovid; ancient literature and culture; reception; new media; YouTube

Niniejszy artykuł można potraktować jako interdyscyplinarny wstęp do szerszych badań dotyczących recepcji Owidiusza w przestrzeni popkultury i nowych mediów¹, dla której takie serwisy jak YouTube, Wikipedia czy Facebook są istotnym punktem odniesienia. Można zatem zaryzykować stwierdzenie, że w literaturze przedmiotu związanej z recepcją autora *Metamorfóz* (jeśli w ogóle tego typu zagadnienia były podejmowane), YouTube jest przede wszystkim wirtualną przestrzenią, w której treści związane z poetą z Sulmony poddawane są trzem procesom: publikowaniu, udostępnianiu i recypowaniu. Pierwszy z nich polega na digitalizacji (ucyfrowieniu) istniejących już w mediach tradycyjnych materiałów (np. książkowych fragmentów dzieł Owidiusza) lub przeniesieniu ich z innych mediów do YouTube. Drugi z procesów wpisuje owe produkcje w specyfikę mediów społecznościowych, dzięki którym wokół internetowego Owidiusza tworzy się krąg tysięcy komentarzy, polubień, subskrypcji, czyli najważniejszych aspektów YouTube². W ostatnim procesie, zgodnie z definicją recepcji zaproponowaną przez Lornę Hardwick i Christophera Straya, wspomniane materiały są przekazywane, przekładane, wybierane, interpretowane,

¹ Pojęcie nowych mediów za: Manovich 2006: 90 oraz Manovich 2003: 16–23.

² Zob. m.in. Green 2011.

przepisywane, przedstawiane i reprezentowane³. Innymi słowy, recepcja staje się dynamicznym, wielowymiarowym procesem przemiany uobecnionych w przestrzeni cyfrowej motywów i wątków związanych z Owidiuszem⁴.

Rozważania te skłaniają do zaproponowania następujących funkcji serwisu YouTube w omawianym kontekście: 1) jako przestrzeń publikowania i udostępniania materiałów o tematyce antycznej; 2) jako platforma edukacyjna lub quasi-edukacyjna; 3) jako miejsce recepcji literatury i kultury antycznej. Podstawą tak przyjętego podejścia będzie w niniejszym tekście klasyfikacja i analiza materiałów zebranych w serwisie YouTube, pozbawiona jednak – z uwagi na skalę zjawiska – ich streszczeń i jednoznacznej oceny. Taka analiza dostarcza badaczom antyku nie tylko kluczowych informacji na temat wiedzy o Owidiuszu, lecz także staje się dowodem jego popularności oraz – ze względu na międzynarodowy profil witryny – zasięgu danego motywu lub wątku wpisanego w twórczość autora *Fasti*.

SYNTAKTYCZNY ASPEKT OBECNOŚCI OWIDIUSZA W SERWISIE YOUTUBE

Platforma powstała w 2005 roku. Od roku 2006 należy do korporacji Google i stanowi jeden z jej najważniejszych serwisów, obok takich rozwiązań jak Gmail, Google Maps czy Android⁵. Od roku 2013 YouTube zredefiniowała swoją politykę marketingową, stawiając nie tylko na reklamy, ale rozwiązania streamingowe, takie jak YouTube Premium (wcześniej YouTube Red) czy YouTube Music. Wśród najważniejszych danych statystycznych warto zwrócić uwagę na kilka z nich. Największy na świecie serwis wideo ma 2,3 miliarda odbiorców zlokalizowanych w ponad stu krajach; serwis dostępny jest w osiemdziesięciu językach. Własne konto posiada około 80% użytkowników, a 62% firm używa YouTube jako kanału do publikowania treści wideo. Widzowie oglądają codziennie ponad miliard godzin filmów, generując miliardy wyświetleń. Co minutę trafia do serwisu ponad 400 godzin rozmaitych, cyfrowych produkcji z niemal każdego zakątka świata⁶.

Zaledwie zarysowane w ten sposób fakty prowadzą do niezwykle istotnej konstatacji: YouTube to produkt cyfrowy wpisany w najważniejsze aspekty

³Hardwick, Stray 2001: 1 („By ‘receptions’ we mean the ways in which Greek and Roman material has been transmitted, translated, excerpted, interpreted, rewritten, re-imaged and represented”).

⁴Por. Dominas 2017: 146–161.

⁵Zob. *Zastanawiasz się, jak działa YouTube?* [https://www.youtube.com/intl/ALL_pl/howyoutubeworks/], dostęp w dniu: 18.10.2022.

⁶Pisze o tym Mohsin [<https://www.oberlo.com/blog/youtube-statistics>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

mediów społecznościowych. Specyfikę tę można scharakteryzować za pomocą zaproponowanych przez Henry'ego Jenkinsa koncepcji konwergencji mediów oraz kultury uczestnictwa (kultury fanowskiej)⁷. „Konwergencja reprezentuje [...] zmianę kulturową – pisze amerykański badacz – polegającą na zachęcaniu konsumentów do wyszukiwania nowych informacji i tworzenia połączeń pomiędzy treściami rozproszonymi w różnych środkach przekazu”⁸. Kultura uczestnictwa jest częścią tego procesu i opiera się na społecznych interakcjach jednych użytkowników mediów z innymi⁹. Dostępne na YouTube materiały charakteryzują się zatem fanowskim podejściem, w wielu miejscach brakiem profesjonalizmu, anonimowością i niedostatkami w zakresie opisów poszczególnych produkcji. Jednak każdy badacz recepcji antyku w popkulturze może dogłębnie prześledzić wszystkie zmiany, jakie w perspektywie czasu dokonują się w serwisie, w tym datę publikacji, profil i zainteresowania autora, listę komentarzy, słowa kluczowe, tematykę. Charakterystyczny dla YouTube jest również fakt, że nadawcy i odbiorcy niezwykle szybko reagują na wszelkie zmiany, jakie zachodzą w przestrzeni popkultury, zarówno w postaci tworzonych filmów, jak i milionów komentarzy dodawanych każdego dnia do niemal wszystkich materiałów.

Od czego zatem zacząć analizę obecności Owidiusza w serwisie YouTube? Wydawałoby się, że jest to jedno z najprostszych pytań – wystarczy bowiem wpisać frazę „Owidiusz” lub „Ovid” do okna wyszukiwarki¹⁰. W rzeczywistości pytanie to odkrywa skomplikowaną perspektywę zależności między algorytmami YouTube a wiedzą użytkowników¹¹. System kontekstowy uzupełnia (w postaci odpowiedzi w oknie wyszukiwarki YouTube) wpisy internautów, które zależą zarówno od częstotliwości występowania danego materiału w serwisie, jak i liczby wpisów generowanych każdego dnia przez korzystających z aplikacji. To, co odbiorca uzyskuje w postaci listy, jest wynikiem działania odpowiednich algorytmów firmy oraz kompetencji i wiedzy użytkowników. Dwa ostatnie

⁷ Jenkins 2007: 7–28. Por. Levinson 2010: 11–35.

⁸ Jenkins 2007: 9.

⁹ Jenkins 2007: 9.

¹⁰ Jeszcze kilkanaście lat temu badacze zajmujący się w różnych perspektywach serwisem YouTube charakteryzowali w dużej mierze przedmiot swoich badań w kontekście konkretnego języka, np. materiałów publikowanych i udostępnianych w języku angielskim. Współcześnie, oglądając dowolną produkcję, możemy włączyć napisy, a następnie przetłumaczyć je na dowolny język (sekcja Ustawienia/Napisy/Przetłumacz automatycznie). Tłumaczenia pochodzą z aplikacji *Google Tłumacz*.

¹¹ Algorytm w ujęciu technicznym można za Martinem Erwigiem rozumieć jako wielokrotnie i systematycznie rozwiązywanie zadań, a także zużywanie określonych zasobów (danych). Za: Erwig 2019: 187. W niniejszym tekście poszerzam tę definicję o propozycję Jana Krefta, który pisze, że algorytm to „socjotechniczny asamblaż składający się w środowisku społecznym z: algorytmu (w rozumieniu technicznym), modelu, grupy docelowej, danych, aplikacji i hardware”. Kreft 2019: 31.

parametry dotyczą wiedzy z zakresu wyszukiwanego tematu, a także umiejętności w posługiwaniu się narzędziem.

Głównym zadaniem algorytmów jest natomiast personalizowanie, pozycjonowanie i rekomendowanie wyszukiwanych materiałów, innymi słowy, jak najlepsze dostosowywanie ich do potrzeb odbiorcy. W procesie personalizacji system korzysta z wirtualnego profilu użytkownika, czyli informacji zebranych z używanych przez niego urządzeń: komputera, tabletu, smartfona, a nawet telewizora. Inne materiały otrzyma student filologii klasycznej, przeglądający na co dzień serwisy o tematyce antycznej, dokonujący zakupów określonych publikacji, czy wykorzystujący komputer do realizacji swoich pasji i zainteresowań, a inne uczeń szkoły podstawowej przygotowujący wypracowanie na temat Owidiusza, a grający na co dzień w gry komputerowe. Ponadto student filologii klasycznej sformułuje zapytanie o szerszym kontekście tematycznym, np. do słowa „Ovid” doda „Metamorphoses”, „The Art of Love”, „Heroides”, „Fasti” itp. Uczeń szkoły podstawowej chętniej natomiast skorzysta z podpowiedzi systemu, w pewnym sensie zawierzy „inteligencji” narzędzia lub też będzie się wspierał „wiedzą” pochodzącą np. z Wikipedii. W zakresie pozycjonowania YouTube nadało priorytety trzem elementom, które gwarantują najlepsze wyniki wyszukiwania: trafności, zaangażowaniu i jakości¹². Przy ocenie trafności, brane są pod uwagę takie czynniki jak tytuł, tagi, opis czy treść filmu, które zestawiane są z zapytaniem. Ponadto wykorzystane są tzw. sygnały zaangażowania pochodzące od wszystkich użytkowników, m.in. czas oglądania określonego filmu. W zakresie jakości algorytmy zostały zaprojektowane w taki sposób, aby rozpoznawały sygnały pomagające określić, czy twórca kanału charakteryzuje się doświadczeniem i wiarygodnością w zakresie danego tematu¹³. Rekomendacja to zdecydowanie najbardziej skomplikowana część mechaniki YouTube. Jego działanie polega na analizie wspomnianych parametrów i dostosowywania ich do kolejnych filmów. Jeśli odbiorca uzyska np. listę dziesięciu filmów o Owidiuszu, to przy następnym wyszukiwaniu system rekomendacji uwzględni wcześniejsze wyniki i dopasuje do nich (rekomenduje) kolejne¹⁴.

W zamyśle twórców działające w tle algorytmy (użytkownik widzi tylko wyniki ich działania) mają w taki sposób dostarczać odpowiedzi (wyszukiwanych filmów), aby odbiorca był przekonany, że decydują o tym jego umiejętności i kompetencje. W rzeczywistości jednak za dostarczane przez YouTube materiały nie odpowiadają znawcy tematu, ale odpowiednie programy komputerowe. To, co każdy z internautów ogląda, jest niemal w stu procentach zdeterminowane przez technologię, a tytułowy Owidiusz staje się zaledwie i aż „produktem”

¹² *Wyszukiwarka w YouTube* [https://www.youtube.com/intl/ALL_pl/howyoutubeworks/product-features/search/], dostęp w dniu: 18.10.2022.

¹³ *Wyszukiwarka w YouTube* [https://www.youtube.com/intl/ALL_pl/howyoutubeworks/product-features/search/], dostęp w dniu: 18.10.2022.

¹⁴ Zob. Gerrish 2020: 1223–1545.

serwisu. Procesy te zachodzą zatem nie tylko na poziomie wiedzy, lecz także na poziomie klasyfikowania informacji przez użytkowników z wykorzystaniem narzędzi informatycznych.

Na koniec niniejszych rozważań warto wspomnieć o pojęciu folksonomii, oznaczającym praktykę kategoryzacji treści z wykorzystaniem dowolnie dobranych słów kluczowych¹⁵. W odróżnieniu od tradycyjnych form klasyfikacji, np. taksonomii, folksonomie są modelami dynamicznymi uwzględniającymi na bieżąco potrzeby użytkowników, np. pod wpływem obejrzanego filmu, serialu, gry komputerowej itp. Ten specyficzny sposób klasyfikacji materiałów może być interesującym zjawiskiem nie tylko dla kulturoznawców i medioznawców, lecz także dla badaczy recepcji literatury i kultury antycznej. Z jednej strony folksonomia jest naiwnym (fanowskim) sposobem uporządkowania danych treści i opisanie ich za pomocą słów kluczowych; taki podział w istotny sposób odbiega od wiedzy historycznej czy filologicznej. Z drugiej jednak strony opisany system połączonych ze sobą zależności jest zawsze redundantny – skala i zasięg zjawiska dostarcza badaczom antyku konkretnych danych.

METAMORFOZY OWIDIUSZA W YOUTUBE

W omawianej w artykule problematyce jedną z najważniejszych funkcji YouTube jest tworzenie wirtualnej przestrzeni do publikowania materiałów o Owidiuszu, dzięki czemu serwis ten staje się platformą służącą do udostępniania filmów i wpisywania ich w zasygnalizowany kontekst *social media*. Przykładem może być audycja BBC Radio *In Our Time: S23/30 Ovid* (April 29 2021) poświęcona życiu i twórczości poety z Sulmony¹⁶. Pierwotnie audycja ta była dostępna tylko na oficjalnej stronie BBC¹⁷. W niespełną godzinnej dyskusji, prowadzonej przez Melvyna Bragga, udział wzięli tacy znawcy tematu, jak: Maria Wyke z University College London, Gail Trimble z University of Oxford, Dunstan Lowe z University of Kent. Do materiału dołączono bibliografię, a odpowiednie oprogramowanie YouTube (na podstawie słów kluczowych użytych w audycji) podzieliło dyskusję na siedem części, m.in. *The Capacity Poems* czy *The Art of Love*. Podobnym przykładem jest zamieszczony przez Yale Departments of Classics and Comparative Literature wykład Ellen Oliensis pt. *The authorial perversion: the desire for discourse in Ovid's Amores* wygłoszony podczas The Third Annual Adam and Anne Amory Parry Lecture at Yale 26 marca

¹⁵ Shuen 2009: 33.

¹⁶ *In Our Time: S23/30 Ovid* (April 29 2021), w: [<https://www.youtube.com/watch?v=wjR9R-SmcjTA>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

¹⁷ *In Our Time. Ovid*, Released On: 29 Apr 2021, w: [<https://www.bbc.co.uk/sounds/play/m000vhk5>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

2015 roku¹⁸. Twórcy wspomnianych filmów liczą nie tylko na poszerzenie kanałów dystrybucji, lecz także na komentarze i opinie oglądających (np. w formie subskrypcji, polubień itp.), które ukazują zainteresowanie użytkowników oraz dostarczają informacji zwrotnej jako punktu odniesienia do kolejnych filmów. Takie materiały pełnią funkcję edukacyjną i popularno-naukową, a w szerszym kontekście wpisują się w proces recepcji grecko-rzymskiej literatury, nie tylko uzupełniając i rozwijając ją o dostępną w mediach tradycyjnych wiedzę.

Osobną podkategorią są w tym kontekście krótkie filmy realizowane przez wydawnictwa, które dystrybuują książki (również w wersji cyfrowej) związane z szeroko pojętą kulturą antyczną. Przykładem może być niemiecka firma Stark Verlag i jej produkcja *Ovid Leben und Werk. STARK erklärt*¹⁹. Pięciominutowa animacja jest formą lokowania produktu – podręczników do nauki języka łacińskiego²⁰. Innym w tej materii przykładem jest przygotowany przez Dr. Jörn Günther Rare Books film *The Female Side of the Story: Ovid's 'Heroides'*²¹ opowiadający – jak sami autorzy przekonują – o niezwykle cennym rękopisie pięciu *Heroid* Owidiusza we francuskim przekładzie Octoviena de Saint-Gelais.

Coraz częściej zdarza się, że w promocji (bezpośredniej lub pośredniej) uczestniczą sami autorzy. Do *Heroid* Owidiusza nawiązuje w filmie *Ovid Not Covid* Natalie Haynes²², autorka mitopoetycznej powieści *A Thousand Ships* (pol. wyd. *Tysiąc okrętów*, przeł. D. Pomadowska, Białystok 2022), stanowiącej reinterpretację kobiecych postaci mitologicznych w kontekście wojny trojańskiej.

Największą grupę materiałów o charakterze edukacyjnym i popularno-naukowym stanowią profesjonalne lub amatorskie videocasty przygotowywane od początku do publikacji w serwisie YouTube. Ich autorzy wykorzystując platformę jako: 1) przestrzeń dostępu do specyficznej wiedzy tworzonej przez użytkowników; 2) podstawowe narzędzie wykorzystywane w edukacji (tworzenie filmów; linkowanie gotowych produkcji w rozmaitych prezentacjach, referatach itp.); 3) sposób prezentacji swoich pasji i zainteresowań; 4) narzędzie autopromocji²³. Tematyka niemal wszystkich przeanalizowanych na potrzeby

¹⁸Podobne przedsięwzięcia, przybliżające literaturę i kulturę antyczną, realizowane są w innych mediach społecznościowych, np. na Facebooku. Zob. wykład Elżbiety Wesołowskiej *Odys mobilny i uzależniony*, w: [https://www.facebook.com/ifkuam/videos/758558194954028], dostęp w dniu: 18.10.2022.

¹⁹*Ovid Leben und Werk | STARK erklärt* [https://www.youtube.com/watch?v=uvdyttSR0sA], dostęp w dniu: 18.10.2022.

²⁰[https://www.pearson.de/946010V?utm_source=yt&utm_medium=text&utm_campaign=ovid], dostęp w dniu: 18.10.2022.

²¹*The Female Side of the Story: Ovid's 'Heroides'* [https://www.youtube.com/watch?v=h-L7VmikZRbM], dostęp w dniu: 18.10.2022.

²²*Ovid Not Covid – Natalie Haynes* [https://www.youtube.com/watch?v=9aPMmT5zjNQ], dostęp w dniu: 18.10.2022.

²³Badania przeprowadzone w Polsce przez firmę IQS z marca 2021 roku pokazują, że niemal połowa dziewcząt (48%) w wieku 10–15 lat uznała prowadzenie kanału w mediach

artykułu materiałów dotyczy życia i twórczości Owidiusza wpisanych w historyczny kontekst epoki lub pojedynczych dzieł, takich jak *Metamorfozy*, *Sztuka kochania*, *Heroidy*, *Amores*, *Fasti*. Źródłem tych materiałów jest zazwyczaj wiedza o charakterze encyklopedycznym pochodząca głównie w Wikipedii²⁴, czasami też z internetowej wersji *Encyclopedia Britannica*. Forma poszczególnych filmów jest dość zróżnicowana, przeważnie do głosu autora/autorki dodawana jest sfilmowana prezentacja, zdarzają się również wyłącznie ścieżki dźwiękowe.

Jedną z najciekawszych produkcji jest przygotowany w języku łacińskim *Publius Ovidius Naso. Latin language podcast (Litterae Latinae Simples 34)*²⁵, opowiadający w dwóch częściach o twórczości Owidiusza (cz. 2: *Litterae Latinae Simples 35*)²⁶. Jego autorką jest Irene, absolwentka filologii klasycznej w Scuola Normale Superiore di Pisa²⁷, która na kanale Satura Lanx (12,9 tys. subskrybentów) uczy języka łacińskiego i greckiego. Satura Lanx wraz ze stroną internetową autorki tworzy spójny projekt poświęcony szeroko rozumianej kulturze antycznej i jej recepcji.

Amatorskim przykładem zainteresowań Owidiuszem jest film *Ovid – Biografie und Werk* zamieszczony na kanale Latiniculus (21,9 tys. subskrybentów)²⁸. Jego autor przedstawia proste w formie produkcje o tematyce politycznej i historycznej związane z jego pasjami i profilem studiów²⁹. Innym tego typu przykładem jest edukacyjny materiał *Ovid's Metamorphoses: Full Summary & Analysis* przygotowany przez Josepha Krauzego (5,13 tys. subskrybentów)³⁰, autora

społecznościowych, takich jak YouTube, Instagram czy Tiktok, za atrakcyjne zajęcie zawodowe, w których widzą siebie w przyszłości. Zob. Raport *Nastolatki chcą być youtuberkami, instagramerkami i tiktokerkami* [https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/nastolatki-marza-o-karierze-internetowych-influecnenrek], dostęp w dniu: 18.10.2022.

²⁴Przykładem w tej materii mogą być filmy publikowane i udostępniane na platformie WikiAudio. Jeden z nich przedstawia *Fasti* Owidiusza. Siedemnastominutowa prezentacja jest w rzeczywistości materiałem z anglojęzycznej Wikipedii przeczytanym przez syntezytor mowy. Twórcy WikiAudio podkreślają, że tym prostym sposobem pragną dotrzeć do wszystkich, którzy z różnych przyczyn nie mogą korzystać z największej na świecie internetowej encyklopedii. Zob. *Fasti (poem)* [https://www.youtube.com/watch?v=zSfKotNrbMA], dostęp w dniu: 18.10.2022; informacje o kanale WikiAudio [https://www.youtube.com/channel/UCSxsi2uNwmewgetIeuev8pQ/about], dostęp w dniu: 18.10.2022. Warto również dodać, że tego typu model tworzenia wiedzy wspierają najwięksi twórcy sprzętu i oprogramowania; np. Amazon Kindle ma wbudowaną bazę odnośników do haseł w Wikipedii.

²⁵*Publius Ovidius Naso* || *Latin language podcast* || *Litterae Latinae Simples 34* [https://www.youtube.com/watch?v=ntfdkeohikM], dostęp w dniu: 18.10.2022.

²⁶*Publius Ovidius Naso* || *Latin language podcast* || *Litterae Latinae Simples 35* [https://www.youtube.com/watch?v=f8rHt3eHztU], dostęp w dniu: 18.10.2022.

²⁷Zob. [https://pages.saturalanx.eu/satura-lanx/], dostęp w dniu: 18.10.2022.

²⁸*Ovid – Biografie und Werk (Publius Ovidius Naso | Metamorphosen | Ars amatoria)* [https://www.youtube.com/watch?v=JWiKCEa8qbw], dostęp w dniu: 18.10.2022.

²⁹Zob. [https://www.youtube.com/c/Latiniculus/about], dostęp w dniu: 18.10.2022.

³⁰*Ovid's Metamorphoses: Full Summary & Analysis* [https://www.youtube.com/watch?v=AXAiuYxKLz4], dostęp w dniu: 18.10.2022.

książek o tematyce historyczno-kulturowej, m.in. pozycji *The Odyssey of Love: A Christian Guide to the Great Books* (Wipf and Stock, 2021). Zamieszczona przez Krauzego krótka notka biograficzna najlepiej oddaje charakter tego typu produkcji: „I’m also a writer, classicist, and historian. I talk about the humanities, mostly, on this channel – for the most part: philosophy, theology, classics, and literature”³¹. Z kolei film Wandy Fries (zaledwie 90 subskrybentów) *A Brief Introduction to Ovid’s The Metamorphoses* jest przykładem fascynacji najbardziej znanym utworem Owidiusza³². Produkcje tego typu są jednym z najczęściej występujących na platformie.

Serwis YouTube jest również przestrzenią publikacji i udostępniania zazwyczaj amatorskich audiobooków (czytanych przez samych autorów) niemal wszystkich dzieł Owidiusza zarówno w łacińskim oryginale, jak i w wielu przekładach³³.

Na koniec warto wspomnieć o filmach, w których twórczość i osoba Owidiusza poddawane są różnym formom recepcji. Tematyka ta wymaga osobnego opracowania, a przytoczone przykłady ukazują zaledwie fragment możliwości, jakie serwis YouTube odkrywa przed badaczami grecko-rzymskich treści w przestrzeni cyfrowej. Opublikowany na brytyjskim kanale Mythology & Fiction Explained (blisko 1,5 miliona subskrybentów) film *Ovid’s Metamorphoses: A Collection of Gruesome and Unmissable Transformation Tales & Legends*³⁴ jest przykładem rewokacji pięciu – jak wyjaśnia narrator – znanych i nieznanymi metamorfoz postaci mitologicznych, takich jak m.in. Arachne czy Pigmalion. Przygotowana profesjonalnie animacja jest nieustannie komentowana, dostarczając twórcom niezwykle cennych informacji; np. Nurple’s bathwater pisze: „I honestly can’t get enough of this you talking about mythology. You should make a podcast, if you haven’t already” (pisownia oryginalna)³⁵, a Farah N.M. dodaje „PLEASE DO A PART 2 OF THIS!! I wish to know more please!!! Greek mythology has got me hooked badly”³⁶. Film ten jest doskonałym przykładem specyfiki mediów społecznościowych, niemal w każdym ich wymiarze, również marketingowym.

³¹ Zob. [<https://www.youtube.com/c/PaulJosephKrause/about>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

³² *A Brief Introduction to Ovid’s The Metamorphoses* [<https://www.youtube.com/watch?v=zK-KUCSwiM7E>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

³³ Zob. m.in. *Metamorphoses: Book 1 (8) by Ovid* [<https://www.youtube.com/watch?v=h-RV8L2QiaQ8>], dostęp w dniu: 18.10.2022; *Legamus Latinum: Ovid’s Metamorphoses book 1* [<https://www.youtube.com/watch?v=C7RzhsUeXcA>], dostęp w dniu: 18.10.2022; *The Fasti Full Audiobook by Publius (Ovid) OVIDIUS NASO by Classics (Antiquity) Audiobook* [<https://www.youtube.com/watch?v=xMzbCdwjCX8>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

³⁴ *Ovid’s Metamorphoses: A Collection of Gruesome and Unmissable Transformation Tales & Legends* [<https://www.youtube.com/watch?v=q834Xkh1FLY>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

³⁵ *Ovid’s Metamorphoses: A Collection of Gruesome and Unmissable Transformation Tales & Legends* [<https://www.youtube.com/watch?v=q834Xkh1FLY>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

³⁶ *Ovid’s Metamorphoses: A Collection of Gruesome and Unmissable Transformation Tales & Legends* [<https://www.youtube.com/watch?v=q834Xkh1FLY>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

Sponsorem animacji są producenci gry przygodowej *The Forgotten City*, której akcja toczy się w zaginionej podziemnej metropolii, wybudowanej w okresie świetności Imperium Rzymskiego³⁷. Stylistycznie i wizualnie animacja nawiązuje zatem do opowieści rozgrywającej się w antycznej przestrzeni gry. W tym przypadku mamy niejako do czynienia z podwójną recepcją – gry komputerowej i powstałej na jej kanwie animacji *Ovid's Metamorphoses*...

Autor produkcji *10 Tips For Attraction: Ovid's Art of Love* na kanale PhilosophyToons (10,2 tys. subskrybentów) zadaje następujące pytanie: „Can a poet from Ancient Rome provide advice on love that we can practice in today's world?”. I odpowiada: „Ovid's Art of Love is an infamous work of literature that provides practical advice on finding love, attracting love, and maintaining love”³⁸. Piętnastominutowy film stanowi reinterpretację najbardziej znanych z *Ars amatoria* cytatów, wpisując je we współczesne damsko-męskie relacje. Dla przykładu jedna z porad brzmi: „Look Presentable”, a uzupełniają ją słowa Owidiusza, które w oryginale brzmią następująco: „Munditie placeant, fuscen- tur corpora Campo / Sit bene conveniens et sine labe toga” (1, 513–514).

KONKLUZJA

Jednym z najważniejszych aspektów uobecniania się i recepcji Owidiusza w przestrzeni YouTube jest skala i zasięg publikowanych i udostępnianych na platformie materiałów. W upraszczaniu i modyfikowaniu znanych z historii postaci nie ma bowiem nic szczególnego – to proces obecny w literaturze i kulturze od czasów starożytnych. Przeanalizowane w niniejszym artykule przykłady stają się jednak nie tylko uzupełnieniem tradycyjnej wiedzy o autorze *Metamorfóz*, ale i istotnym punktem odniesienia, jednym z artefaktów odpowiedzialnych za zmiany, jakie zachodzą w rozumieniu i odbiorze kultury antycznej w świecie ponowoczesnym. Współczesna kultura ma bowiem tendencje do nieustannego przekraczania granic, mieszania się i wytwarzania nowych, ciekawych wzorców, wciąż w ruchu, wciąż aktualizujących się i dezaktualizujących. Internet jest dla przeciętnego odbiorcy, nie zawsze potrafiącego dokonać oceny czytanego lub przeglądanego tekstu (strony internetowej), medium samowystarczalnym. YouTube, Wikipedia, Facebook, wyszukiwarka Google to najważniejsze dla większości internautów źródła informacji. Twórcy tych serwisów, jak piszą Jean-Hervé Lorenzi i Mickaël Berrebi, kreślą taki obraz świata, jakiego pragną sami dla siebie³⁹.

³⁷Recenzja: *The Forgotten City* [<https://www.gry-online.pl/gry/forgotten-city/zb5402>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

³⁸*10 Tips For Attraction: Ovid's Art of Love* [<https://www.youtube.com/watch?v=9gtGlpk3-wl>], dostęp w dniu: 18.10.2022.

³⁹Lorenzi, Berrebi 2019: 78.

Konsekwencją tych zmian może być w popkulturze stworzenie nowego Owidiusza – nowej internetowej marki. Scott Lash i Celia Lury w opozycji do *Dialektyki oświecenia* Maksa Horkheimera i Theodora Adorno (wyd. pol. Warszawa 1994) wychodzą z założenia, że kultura przestaje być już procesem reprezentacji i ulega urzeczowieniu. „(...) w 2005 roku – piszą autorzy – przedmioty kultury są już wszędzie; jako informacje, procesy komunikacji, markowe produkty, usługi finansowe, spektakle medialne, usługi transportowe i rozrywkowe, realnie, materialnie istniejące przedmioty kultury nie są już wyjątkiem, ale regułą”⁴⁰. Marka buduje zatem własną historię, własne teksty i własną tożsamość. Ponadto marki są siecią relacji między wieloma produktami i ich odbiorcami: „Marka jest jak organizm, samoprzeobrażający się, wyposażony w pamięć”⁴¹.

Analiza materiałów w serwisie YouTube wskazuje, że dostępna dotąd wiedza na temat Owidiusza staje się jądrem, wokół którego narastają nowe znaczenia. Jądro to może się jednak zmieniać i jest zależne od takich czynników, jak nowe gry komputerowe, filmy, seriale, aktywność miłośników grecko-rzymskiej literatury i kultury. Poeta z Sulmony staje się zatem częścią opisanego przez Marshę Kinder supersystemu rozrywkowego (*supersystem of entertainment*)⁴² – jest jednocześnie postacią historyczną, jak i nickiem i bohaterem gry, znakiem kulturowym wykorzystywanym w marketingu i reklamie, przewodnikiem po damsko-męskich relacjach. Jest to przestrzeń niezwykle trudna do analizy, ponieważ zazwyczaj badacze skupiają się na opisaniu jej zawartości, a nie na mechanizmach, które odpowiadają za jej wytworzenie. Dlatego w perspektywie niniejszego artykułu ważne są nie tylko klasyfikacja i analiza materiałów poświęconych Owidiuszowi, ale i znajomość mechanizmów, które odpowiadają za ich udostępnianie. Mechanizmy te są kluczem do zrozumienia procesów recepcji, co nie zmienia jednak faktu, że każdy badacz takich procesów powinien przede wszystkim dysponować wiedzą z zakresu historii literatury i kultury antycznej.

BIBLIOGRAFIA

Opracowania

- Burgess, Green 2011: J. Burgess, J. Green, *YouTube. Wideo online a kultura uczestnictwa*, przeł. T. Płudowski, Warszawa 2011.
- Dominas 2017: K. Dominas, *Internet jako nowa przestrzeń recepcji literatury antycznej*, Poznań 2017.
- Erwig 2019: M. Erwig, *Dawno temu był sobie algorytm. Czyli jak książki, filmy i życie codzienne wyjaśniają nam dziedzinę algorytmów*, przeł. W. Fenrich, W. Sikorski, Warszawa 2019, ebook w formacie Mobi.
- Gerrish 2020: S. Gerrish, *Jak myślą inteligentne maszyny*, przeł. F. Fierek, Warszawa 2020, ebook w formacie Mobi.

⁴⁰Lash, Lury 2011: 14.

⁴¹Lash, Lury 2011: 17–18.

⁴²Kinder 1991: 2–6.

- Hardwick, Stray 2008: L. Hardwick, C. Stray, *Introduction: Making Connections*, w: *A Companion to Classical Reception*, eds. L. Hardwick, C. Stray, Malden 2008.
- Jenkins 2007: H. Jenkins, *Kultura konwergencji: zderzenie starych i nowych mediów*, przeł. M. Bernatowicz, M. Filiciak, Warszawa 2007.
- Kinder 1991: M. Kinder, *Playing with Power in Movies, Television, and Video Games: From Muppet Babies to Teenage Mutant Ninja Turtles*, Berkeley 1991.
- Kreft 2019: J. Kreft, *Władza algorytmów. U źródeł potęgi Google i Facebooka*, Kraków 2019.
- Lash, Lury 2011: S. Lash, C. Lury, *Globalny przemysł kulturowy. Medializacja rzeczy*, przeł. J. Majmurek, R. Mitoraj, Kraków 2011.
- Levinson 2010: P. Levinson, *Nowe nowe media*, przeł. M. Zawadzka, Kraków 2010.
- Lorenzi, Berrebi 2019: J.-H. Lorenzi, M. Berrebi, *Przyszłość naszej wolności. Czy należy rozmontować Google'a... i kilku innych?*, przeł. J. Nowakowska, Warszawa 2019, ebook w formacie Mobi.
- Manovich 2006: L. Manovich, *Język nowych mediów*, przeł. P. Cypriański, Warszawa 2006.
- Shuen 2009: A. Shuen, *Web 2.0. Przewodnik po strategiach*, przeł. A. Stefański, Gliwice 2009.

Netografia

- [<https://pages.saturalanx.eu/satura-lanx/>].
- [https://www.pearson.de/946010V?utm_source=yt&utm_medium=text&utm_campaign=ovid].
- [<https://www.youtube.com/c/Latiniculus/about>].
- [<https://www.youtube.com/c/PaulJosephKrause/about>].
- [<https://www.youtube.com/channel/UCSxsi2uNwmewgetIeveu8pQ/about>].
- 10 Tips For Attraction: Ovid's Art of Love*: [<https://www.youtube.com/watch?v=9gtGlpk3-wl>].
- A Brief Introduction to Ovid's The Metamorphoses*: [<https://www.youtube.com/watch?v=zkkKUC-SwiM7E>].
- E. Wesołowska, *Odys mobilny i uzależniony*: [<https://www.facebook.com/ifkuam/videos/758558194954028>].
- Fasti (poem)*: [<https://www.youtube.com/watch?v=zSfKotNrbMA>].
- In Our Time. Ovid*, Released On: 29 Apr 2021: [<https://www.bbc.co.uk/sounds/play/m000vhk5>].
- In Our Time: S23/30 Ovid*: [<https://www.youtube.com/watch?v=wjR9RSmcjTA>].
- Legamus Latinum: Ovid's Metamorphoses book 1*: [<https://www.youtube.com/watch?v=C7Rzh-sUeXcA>].
- Metamorphoses: Book 1 (8) by Ovid*: [<https://www.youtube.com/watch?v=hRV8L2QiaQ8>].
- M. Mohsin, *10 Youtube Stats Every Marketer Should Know In 2022: [Infographic]*, 2022 [<https://www.oberlo.com/blog/youtube-statistics>].
- Ovid – Biografie und Werk (Publius Ovidius Naso | Metamorphosen | Ars amatoria)*: [<https://www.youtube.com/watch?v=JWiKCea8qbw>].
- Ovid Leben und Werk | STARK erklärt*: [<https://www.youtube.com/watch?v=uvdyttSR0sA>].
- Ovid Not Covid – Natalie Haynes*: [<https://www.youtube.com/watch?v=9aPMmT5zjNQ>].
- Ovid's Metamorphoses: Full Summary & Analysis*: [<https://www.youtube.com/watch?v=AXA-iuYxKLz4>].
- Ovid's Metamorphoses: A Collection of Gruesome and Unmissable Transformation Tales & Legends*: [<https://www.youtube.com/watch?v=q834Xkh1FLY>].
- Publius Ovidius Naso || Latin language podcast || Litterae Latinae Simplicis 34*: [<https://www.youtube.com/watch?v=ntfdkeohikM>].
- Publius Ovidius Naso || Latin language podcast || Litterae Latinae Simplicis 35*: [<https://www.youtube.com/watch?v=f8rHt3eHztU>].
- Raport *Nastolatki chcą być youtuberkami, instagramerkami i tiktokerkami*: [<https://www.wirtualnemedia.pl/artukul/nastolatki-marza-o-karierze-internetowych-influenek>].

Recenzja: *The Forgotten City*: [<https://www.gry-online.pl/gry/forgotten-city/zb5402>].
The Fasti Full Audiobook by Publius (Ovid) OVIDIUS NASO by Classics (Antiquity): Audiobook: [<https://www.youtube.com/watch?v=xMzbCdwjCX8>].
The Female Side of the Story: Ovid's 'Heroides': [<https://www.youtube.com/watch?v=hL7Vmik-ZRbM>].
Wyszukiwarka w YouTube: [https://www.youtube.com/intl/ALL_pl/howyoutubeworks/product-features/search/].
Zastanawiasz się, jak działa YouTube?: [https://www.youtube.com/intl/ALL_pl/howyoutubeworks/].

DIGITAL METAMORPHOSES – A FEW WORDS ABOUT OVID ON YOUTUBE.
AN INTRODUCTION

S u m m a r y

The article is an attempt to classify and analyse videos dedicated to Ovid on YouTube. This text can be treated as a broad introduction to research on Greco–Roman heritage in the space of social media. The review of the materials presented here clearly shows that YouTube has three basic functions in this context: 1) as a space for publishing and sharing materials about the poet from Sulmona; 2) as an educational or quasi–educational platform; 3) as a place for the reception of the work and life of Ovid. In addition, these examples not only supplement the traditional knowledge about the author of *Metamorphoses*, but also an important point of reference, one of the artifacts responsible for the changes that take place in the understanding and perception of ancient culture in the postmodern world.